

**DAYANIQLI
İNKİŞAF
MƏQSƏDLƏRİ**

Dayanıqlı İnkişaf üzrə 2030-cu il Gündəliyi

BMT-nin 2015-ci ilin sentyabr ayında keçirilən tarixi sammitində dünya liderləri tərəfindən qəbul edilmiş "2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"də əks olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM-lər) 1 yanvar 2016-cı il tarixdə rəsmi şəkildə qüvvəyə minib. Hər kəsi əhatə edən və universal xarakter daşıyan bu yeni Məqsədlər fonunda, qarşıdakı on beş il ərzində ölkələr "heç kimi kənarda qoymamaq" prinsipini rəhbər tutaraq, yoxsulluğun bütün formalarına son qoymaq, bərabərsizliklərə qarşı tədbirlər görmək və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaq məqsədilə bütün səylərini səfərbər edəcəklər.

"Qlobal Məqsədlər" kimi də tanınan DİM-lər Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin (MİM-lər) əldə etdiyi nəticələrə əsaslanır və daha da irəli gedərək, yoxsulluğun bütün formalarının aradan qaldırılmasını hədəfləyir. Yeni DİM-lərin özünəməxsusluğu onların bütün ölkələri, o cümlədən yoxsul, zəngin və orta gəlirli ölkələri planetin mühafizəsini təmin etmək şərtilə, tərəqqini təşviq etmək üçün tədbirlər görməyə səsləməsində əks olunur.

DİM-lər təsdiq edir ki, yoxsulluğun aradan qaldırılması iqtisadi artımın təmin edilməsinə yönələn strategiyalarla əlaqəli şəkildə həyata keçirilməlidir. Onlar təhsil, sosial müdafiə və məşğulluq imkanları da daxil olmaqla geniş spektrli sosial ehtiyacları və bununla yanaşı, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə və ətraf mühitin mühafizəsini ön plana çəkir.

DİM-lərin icrası hüquqi baxımdan icbari xarakter daşımasa da, Hökumətlərdən bu 17 məqsədi qəbul etmək və onlara nail olmaq üçün milli çərçivələr yaratmaq gözlənilir. Ölkələrin əsas öhdəliyi DİM-lərin icrasında əldə olunan irəliləyişi izləmək və təhlil etməkdir. Bunun üçün keyfiyyətli və əlçatan məlumatların vaxtında toplanması tələb olunur. DİM-lərin icrasının regional səviyyədə izlənməsi və təhlili isə milli səviyyədə aparılan təhlillərə əsaslanacaq və qlobal səviyyədə izləmə və təhlil işində istifadə olunacaq.

YOXSULLUĞA SON

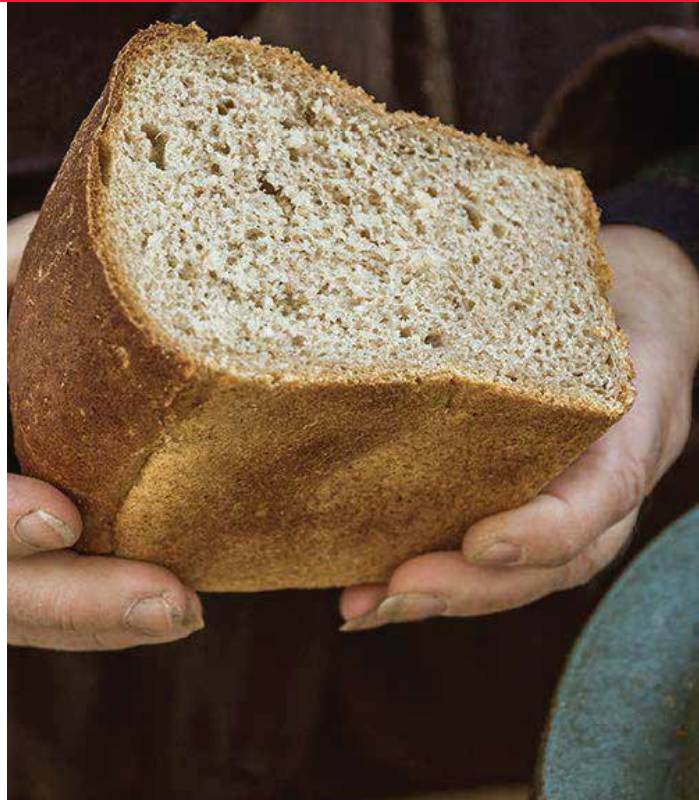
HƏR YERDƏ YOXSULLUĞUN BÜTÜN FORMALARINA SON QOYMAQ

2030-cu ilədək ifrat yoxsulluğun bütün formalarına son qoymaq. Bəli, bu çox iddialı məqsəddir, lakin inanırıq ki, buna nail olacağıq. 2000-ci ildə dünya 15 il ərzində ifrat yoxsulluq şəraitində yaşayan insanların sayını yarıya kimi azaltmağa qərar verdi və belə də oldu. Buna baxmayaraq, dünyada hələ də gündəlik gəliri 1,25 ABŞ dollarından da az olan 800 milyondan çox insan yaşayır – bu, bütövlükdə Avropada yaşayan əhəlinin sayına bərabərdir. İndi isə, öyrəndiklərimizə dayanaraq, yoxsulluğa birdəfəlik son qoymaq vaxtıdır.

Dünyada 700 milyondan artıq insan hələ də ifrat yoxsulluq şəraitində yaşayır və sağlamlıq, təhsil, su və sanitariya kimi ən zəruri ehtiyaclarını ödəmək üçün mübarizə aparırlar.

Bu, həddən artıq böyük bir göstəricidir. Gündəlik 1,90 ABŞ dollarından az bir məbləğlə dolanan insanların çoxu, bu gün Cənubi Asiya və Afrikanın Saxaradan cənub hissəsində məskunlaşıb və onlar dünyada ifrat yoxsulluq şəraitində yaşayan insanların demək olar ki, 70 faizini təşkil edir.

Ümumilikdə dünyada yoxsul insanların az qala yarısı Çin, Hindistan, İndoneziya və Nigeriya da daxil olmaqla gəliri ortadan az olan ölkələrdə yaşayır.

Dünyanın ən zəngin ölkələrində belə 30 milyon uşaq olduqca kasıb şəraitdə böyüyür.

Buna baxmayaraq, bu problem inkişaf etmiş ölkələrdən də yan keçməyib. Hazırda dünyanın ən zəngin ölkələrində belə, 30 milyona yaxın uşaq olduqca kasıb şəraitdə böyüyür.

Dünyada yoxsulluğun səviyyəsi nə üçün bu cür ifrat dərəcəyə çatıb?

Yoxsulluğun bir çox üzü var. Onun əsas səbəblərindən bəziləri işsizlik, cəmiyyətdən təcrid olunma, dünya əhalisinin müəyyən hissəsinin fəlakətlər qarşısında acizliyi, xəstəliklər və səmərəli yaşayışa mane olan bir sıra təbii hadisələrdir.

Bəs, yoxsulluğa son məqsədinə həqiqətən də nail ola bilərikmi?

Bəli, bu mümkündür! İqtisadçı Cefri Saksın hesablamalarına görə, 20 ilə ifrat yoxsulluğu aradan qaldırmaq üçün, ildə təxminən 175 milyard ABŞ dolları lazımdır. Bu vəsait dünyanın ən varlı ölkələrinin ümumilikdə gəlirlərinin heç bir faizi də deyil.

Gənclərin siyasi qərar qəbulu prosesində fəal iştirakı yoxsulluq probleminin həlli baxımından böyük müsbət dəyişikliklərə səbəb olur. Bu o deməkdir ki, hüquqlarımız təşviq edilir, səsimiz eşidilir, məlumatların nəsil-dən-nəslə ötürülməsi prosesi davam edir və hər yaş qrupu nümayəndələri cəmiyyətdə transformasiya və dəyişiklikləri dəstəkləyən yenilikçilik və tənqidi düşünmə qabiliyyətlərini üzə çıxara bilmələri üçün şüurləndirilir.

Bir çox dövlətlər kasıb və sosial baxımdan təcrid olunmuş təbəqələr üçün səmərəli məşğuliyyət və iş imkanlarını artıracaq mühit yaratmağa kömək edə bilərlər. Onlar kasıbların özlərini inkişaf etdirmələri üçün strategiyalar və maliyyə siyasətləri təyin edə, beləliklə də yoxsulluğu azalda bilərlər.

İqtisadi artımın arxasında duran bir "mühərrik" kimi, özəl sektor da, bu məsələdə əsas rollardan birinə sahibdir. Özəl sektor, iqtisadi artımın inklüziv olub-olmadığını müəyyən edir və beləliklə də, yoxsulluğun azaldılmasına töhfə vermiş olur.

**Biz
nə
edə
bilərik?**

Özəl sektor, diqqətini iqtisadiyyatın yoxsulluq şəraitində yaşayan insanların daha fəal olduğu segmentlərinə, daha dəqiq desək mikro, kiçik və qeyri-rəsmi sektorda fəaliyyət göstərən müəssisələrə cəmləməklə, yoxsul təbəqədən olan insanlar üçün iqtisadi fərsetlər yaratmış olar. Elm və təhsil cəmiyyəti isə yoxsulluğun vurduğu ziyanlardan aqahlığı artırmaqla öz töhfəsini vermiş olacaq. Yoxsulluğun azaldılması, eləcə də dayanıqlı inkişaf üçün zəruri olan yeni və dayanıqlı yanaşma, həll və texnologiyaların inkişafının əsası məhz elmə dayanır. Elmin yoxsulluğun azaldılmasına verdiyi tövhe olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Məsələn, bir sıra elmi nailiyyətlər nəticəsində insanlar təhlükəsiz içməli su ilə təmin olunub, çirklənmiş sudan qaynaqlanan xəstəliklər nəticəsində baş verən ölüm halları azalıb, yararsız su və antisaniitariyanın yaratdığı sağlamlıq risklərinin azaldılması üçün gigiyena təkmilləşdirilib.

ACLIĞA SON

Son 20 ildə aclığın səviyyəsi demək olar ki, iki dəfə aşağı düşüb.

Bir vaxtlar aclıq və səfaletdən əziyyət çəkən bir çox ölkələr indi ən aztəminatlı insanların qida tələbatlarını təmin edə bilirlər. Bu, inanılmaz nailiyyətdir. İndi biz daha da irəliyə gedərək aclığa, həmçinin qida çatışmazlığına birdəfəlik və hər kəs üçün son qoya bilərik. Bu baxımdan dayanıqlı kənd təsərrüfatının təşviqi və kiçik fermerlərə dəstək vacibdir. Bu, təbii ki, çətin işdir. Lakin, dünyada təxminən ac yatan hər doqquz nəfərdən birinin xətrinə bu işi reallaşdırmağa cəhd etməliyik. Bütün il boyu hər kəsə bəş edəcək qədər qida olan bir dünya təsəvvür edin. Birlikdə, bunu 2030-cu ilədək reallaşdırı bilərik.

ACLIĞA SON QOYMAQ, QIDA TƏHLÜKƏSİZLİYİ VƏ QIDA KEYFİYYƏTİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNƏ NAİL OLMAQ VƏ DAYANIQLI KƏND TƏSƏRRÜFATININ TƏŞVİQ ETMƏK

Ayrıca başlıq və ya blok kimi verilə bilər

Bu gün dünyada 795 milyon insan aclıqdan əziyyət çəkir və bu rəqəmin 2050-ci ildə 2 milyarda çatması gözlənilir. Bu, insanların yeterli qəder qida ilə təmini global qida və kənd təsərrüfatı sistemində əsaslı dəyişiklər tələb edir.

İfrat aclıq və qida çatışmazlığı dayanıqlı inkişaf üçün maneə olaraq qalır və hətta ehtə bir tələ qurub ki, insanlar ondan asanlıqla can qurtara bilmir. Aclıq və qida çatışmazlığı nəticəsində insanların iş qabiliyyəti azalır, xəstəliklərə yoluxmaya meyilli olur. İnsanlar daha çox qazanmaq və həyatlarını təkmilləşdirmək imkanlarından məhrum olurlar. Dünyada aclıqdan əziyyət çəkən 800 milyona yaxın insan var və onların çoxu inkişaf etməkdə olan ölkələrin payına düşür.

2015-ci ildə aclıq şəraitində yaşayan insanların regionlar üzrə payı

ABŞ və Avropa: 14,7 milyon

Afrika: 232,5 milyon

Asiya: 511,7 milyon

Latın Amerikas və Karib hövzəsi ölkələri: 34,3 milyon

Okeaniya: 1,4 milyon

Planetimizdə hər kəsə yetəcək qədər qidanın olmasına rəğmən, niyə bu qədər çox insan aclıq şəraitində yaşayır? Səhv qurulmuş əkin-biçin prosesləri, eləcə də qida israfçılığı qida qıtlığına gətirib çıxaran amillərdəndir. Müharibələr də öz mənfi təsirini göstərmiş və qidanın yetişdirilməsi üçün zəruri olan mühitlərin tamamilə dağıdılmasına səbəb olmuşdur.

Bes aclığın tamamilən aradan qaldırılmasının xərci nədir?

2030-cu ilə qədər bütün dünyada aclığa son qoymaq üçün əlavə olaraq ilə təxminən 267 milyard ABŞ dollarına ehtiyacımız var. Təbii ki, kənd və şəhər sahələrinə, sosial müdafiə sektoruna sərmayə qoyulmalıdır.

Bunun məqsədi yoxsul insanlar üçün qidanı əlçatan etmək və onlara öz yaşayışlarını yaxşılaşdırmağa imkan verməkdir.

Biz nə edə bilərik?

Həyatımızda, evlərimizdə, iş yerlərimizdə, ümumiyyətlə cəmiyyətimizdə – dəyişikliklərdən başlaya bilərik. Məsələn, yerli fermerləri, əkinçiləri və bazarları dəstəkləyə, dayanıqlı qida seçimləri edə, hər kəs üçün keyfiyyətli qidalanmanı dəstəkləyə və qida israfçılığına qarşı mübarizə apara bilərsiniz.

Biz həm də istehlakçı və seçici hüquqlarımızdan istifadə edərək, böyük biznes sahələri rəhbərliyindən və dövlətdən "Aclığa Son" məqsədini reallığa çevirə biləcək seçim və dəyişiklik etmələrini tələb edə bilərik. İstər sosial media platformaları, istərsə də öz əhatəmizdə olan insanlarla bu məsələ haqda müzakirələrə qoşula bilərik.

Həmçinin, qlobal hərəkata (www.zerohungerchallenge.org) qoşulmaqla "Aclığa Son" məqsədinə nail olmaq və ya hər hansı yolla kömək edə bilmək üçün lazımi addımlar haqqında daha çox bilgi əldə edə bilərik!

YAXŞI SƏHIYYƏ VƏ RİFAH

SAĞLAM YAŞAMI VƏ HƏR KƏSİN HƏR YAŞDA RİFAHINI TƏMİN ETMƏK

Hər birimiz sağlam olmağın vacibliyinin fərqi deyirik. Sağlamlığımız həyatdan nə qədər zövq almağımızdan tutmuş, hər hansı işi bacarıb-bacarmayacağıma, bir sözlə, hər şeyə təsir edir. Buna görə də, hər kəsin səhiyyə sığortası, təhlükəsiz və səmərəli dərman və peyvəndlərlə təmin olduğundan əmin olmaq üçün müvafiq Məqsəd təyin edilib. 1990-cı ildən bəri biz böyük addımlar atmışıq – qarşısı alınması mümkün uşaq ölümlərinin sayı yarıdan da aşağı endirilib, eləcə də ana ölümlərinin səviyyəsi bir o qədər aşağı salınıb. Ancaq digər rəqəmlər hələ də faciəvi dərəcədə yüksək olaraq qalır. Hər il 6 milyondan çox 5 yaşına çatmamış uşaq ölür, bununla yanaşı Afrikanın Saxaradan cənub hissəsində yeniyetmələrin ölümünə əsas səbəb QiÇS olaraq qalır. Bizim bu problemləri aradan qaldırmaq üçün vasitələrimiz var.

Bu vaxta qədər nəyə nail olmuşuq?

Bir çox sahələrdə əsaslı irəliləyişlər əldə etmişik – buraya uşaq və ana sağlamlığının artırılması, İİV/QiÇS, malyariya və digər xəstəliklərlə bağlı tədbirlərin görülməsi daxildir.

İmmunizasiyaya xərclənən hər 1 milyard ABŞ dolları hər il 1 milyon uşağın həyatını xilas edə bilər.

1990-cı ildən bəri anaların doğuş zamanı ölüm göstəricisi demək olar yarıya enib; 2000-ci ildən bəri məxmərəyə qarşı peyvəndlər haradasa 15,6 milyon ölümün qarşısını ala bilib; və 2014-cü ilin sonuna qədər 13,6 milyon insan retrovirusa qarşı müdlicədən yararlına bilib. Qət etdiyimiz yol uzun görünə bilər, amma gedəcəyimiz yol bundan da uzundur. Həqiqi tərəqqi o vaxt baş verə biləcək ki, biz hər kəs üçün səhiyyəni təmin edə bilək; labüd dərman və peyvəndləri hamı üçün münasib edək; qadınların Cinsi və Reproduktiv Sağlamlıq xidmətlərindən tam yararlına bilmələrinə nail olaq; uşaqlar arasında qarşısı alınacaq bütün ölümlərə son qoysaq.

Nə edə bilərik?

Özümüzün və ətrafımızdakı insanların sağlamlığını təşviq etməkdən və qorumaqdan başlaya bilərik. Bunun üçün hər hansı bir seçim etməzdən qabaq tam olaraq məlumatlanmalı, cinsi əlaqənin təhlükəsiz olduğundan əmin olmalı və uşaqlarınızı peyvəndləməlisiniz.

Yaşadığımız cəmiyyəti sağlamlığın, sağlam həyat tərzinin və yüksək keyfiyyətli səhiyyə xidmətlərindən istifadə hüquqlarından xəbərdar olmanın nə qədər önəmli olduğu haqda məlumatlandırma bilərik.

Hər kəs, xüsusilə də qadın və uşaqlar kimi daha həssas təbəqələr üçün daha sağlam həyat təşviq etmək məqsədilə məktəb, klub, komanda və təşkilatlar vasitəsilə addımlar atacaq.

Siz həm də dövləti, yerli liderlərinizi və qərar qəbul etmə səlahiyyətinə malik digər şəxsləri insanların sağlamlıq və səhiyyə təminatı üzrə öhdəliklərə görə məsuliyyətə çağırma bilərsiniz.

İNKLÜZİV VƏ BƏRABƏR KEYFİYYƏTLİ TƏHSİLİN TƏMİNATI VƏ HƏR KƏSƏ ÖMÜRLÜK TƏHSİL İMKANLARI YARATMAQ

Yoxsulluq, hərbi münaqişə və digər fəvqəladə hallar dünyanın hər yerində çox sayda uşağı təhsildən kənar saxlayır. Rəsmi göstəricilərə görə, inkişaf etməkdə olan regionlarda kasıb ailələrin uşaqlarının varlı ailələrin uşaqlarına nisbətə məktəbdən qalma ehtimalı dörd dəfə daha çoxdur.

Lakin 2000-ci ildən bəri, bütün dünyada uşaqları ibtidai təhsilə təmin etmək üçün qarşıya qoyulan məqsəd üzrə çox böyük irəliləyiş əldə olunub. İnkişaf etməkdə olan bölgələrdə ibtidai məktəblərə qeydiyyat göstəricisi 91%-ə qalxıb.

Bu, hər hansı bir məktəb üçün yaxşı göstəricidir. İndi isə, gəlin, bütün uşaqlar üçün daha yaxşı göstəricilər əldə edək. Ümumi ibtidai, orta təhsil, əlverişli peşə hazırlığı, ali təhsil və daha artığına yiyələnmək məqsədinə çatmaq.

KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

Təhsil nə üçün bu qədər vacibdir?

Təhsil bir sıra digər Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin (DİM) qapılarının açarıdır. İnsanlar keyfiyyətli təhsil aldıkları zaman, yoxsulluqdan qurtula bilərlər. Bununla da təhsil həm də bərabərsizlikləri azaltmağa və gender bərabərliyinə nail olmağa yardımçı olur. O, həm də insanlara daha sağlam və dayanıqlı ömür sürmələri üçün qol-qanad verir. Bundan əlavə, təhsil insanlar arasında dözümlülük hisslərini aşıllayan və daha dinc cəmiyyətlərə sahib olmağın ən əsas bünövrəsidir.

İnkişaf etməkdə olan ölkələrin ibtidai məktəblərində qeydiyyat göstəricilərinin 91%-ə çatmasına rəğmən, 57 milyon uşaq hələ də təhsildən kənar qalıb.

GENDER BƏRABƏRLİYİ

GENDER BƏRABƏRLİYİNƏ NAIL OLMAQ, QADIN VƏ QIZLARIN ROLUNU GÜCLƏNDİRMƏK

Dünyanın daha firavan həyat və ədalət uğrunda əldə etdiyi irəliləyişlər təqdirəlayiqdir. Amma hələ də qadınlar və qızlar demək olar ki, hər addımbaşı ayrışeçkiliyə məruz qalırlar. İşdə və əməkhaqqı bölgüsündə, uşaqlara qayğı, ev işləri kimi bir çox haqqı ödənilməmiş "qadın işləri" və ictimai qərarların qəbulunda ayrışeçkilik mövcuddur. Lakin, hələ də ümid yeri var.

2000-ci ilə müqayisədə, məktəbə gedən qızların sayı daha çoxdur. Əksər bölgələrdə ibtidai təhsildə gender bərabərliyi əldə edilib. Qadınlara gördükləri işlərə görə məvacib ödənilməsinin faiz göstəriciləri artmaqdadır. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin hədəfi hər yerdə qadın və qızlara qarşı ayrışeçkiliyə son qoymağı təmin etməkdir. Bu, insanın başlıca hüququdur.

Gender bərabərsizliyi qadınlara necə təsir edir?

Təhsildən geri qalma gələcəkdə əmək bazarına uyğun bacarıqların çatışmazlığı və imkanların daha məhdud olması deməkdir.

Qadın və qızların səlahiyyətləndirilməsi, iqtisadi artım və sosial inkişafın təşviqi üçün zəruridir.

Qadınların işçi qüvvəsi kimi cəlb olunması, həm də bir çox milli artım göstəricilərində faiz xallarının artması deməkdir.

Biz nə edə bilərik?

Gənc qızsınızsa, məktəbi atmayın. Qız sinif yoldaşlarınızı da məktəbdə qalmağa həvəsləndirin. Cinsi və Reproduktiv Sağlamlıq xidmətləri sahəsində hüquqlarınız uğrunda mübarizə aparmaqdan usanmayın.

Qadinsınızsa, bərabər imkanlara düşünülməmiş və çox vaxt görünməz baryerlər yarada bilən qeyri-ixtiyari ayrı-seçkiliklərə qarşı çıxış edin.

Kişi və ya oğlansınızsa, siz də qadınlarla birgə gender bərabərliyinə nail olmaq naminə çalışın, hörmətə əsaslanan sağlam əlaqələr qurmağa can ata bilərsiniz.

Siz həm də qadınlarda tənəsül orqanlarının şikəst edilməsi kimi bəzi cəmiyyətlərə xas təcrübələrin qarşısını almaq, qadın və qızların hüquqlarını tapdalayan və onlara potensiallarını tam olaraq inkişaf etdirməyə mane olan ziyanlı qanunları dəyişmək üçün təhsil kampaniyalarına vəsait yatıra bilərsiniz.

HƏR KƏS ÜÇÜN SUYUN VƏ SANİTARIYANIN ƏLÇATANLIĞINI VƏ DAYANIQLI İDARƏDİLMƏSİNİ TƏMİN ETMƏK

Yer kürəsində hər kəsin təhlükəsiz və sərfəli içməli su əldə etmək imkanı olmalıdır. Dünya üzrə insanların böyük əksəriyyəti sanitariya qaydalarına əsasən təmiz içməli su ilə təmin olunsa da, bəziləri hələ də əziyyət çəkir. İçməli su çatışmazlığı dünya əhəlisinin 40%-dən çoxuna təsir edir və qlobal istiləşmə nəticəsində bu rəqəmin artacağı proqnozlaşdırılır. Belə davam etsə, güman ki, 2050-ci ilədək hər dörd nəfərdən biri su qıtlığından əziyyət çəkəcək. Lakin başqa yol seçə bilərik— daha çox beynəlxalq əməkdaşlıq, su sahələrinin və çayların qorunması, sutəmizləmə texnologiyalarının mübadiləsi və s. — bunlar qeyd etdiyimiz Məqsədin yerinə yetirilməsinə kömək edəcək.

Su çatışmazlığı dünya əhəlisinin 40 faizindən çoxunu təsir altında saxlayır və bu meylin artması gözlənilir.

Bunun təsirləri nə ola bilər?

Su və sanitariyaya bağlı xəstəliklər hələ də beş yaşa qədər uşaqlar arasında ölüm hallarının əsas səbəblərindən biri olaraq qalır; hər gün 800-dən çox uşaq zəif gigiyena səbəbindən yaranan ishal xəstəliklərindən ölür.

TƏMİZ SU VƏ SANİTARIYA

Biz nə edə bilərik?

Vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları dövlətləri məsuliyyətə çağırmalı, su üzrə tədqiqat və inkişaf layihələrinə sermayə qoymalı və su ehtiyatlarının idarəsində qadın, gənc və yerli cəmiyyətlərin daxil edilməsini təşviq etməlidirlər.

Bu rollar haqqında aqahlığı artırmaq və onları məqsədyönlü tədbirlərə çevirmək həm insanlar həm də ekoloji sistemlər üçün hər kəsin qalib gələcəyi nəticələrə, daha möhkəm dayanıqlılığa və bütövlüyə gətirib çıxaracaq.

Siz həm də Dünya Su Günü və Dünya Tualet Günü kampaniyalarına qoşula bilərsiniz. Bunların məqsədi insanları gigiyena problemləri ilə bağlı tədbir görmək üçün məlumatlandırmaq və həvəsləndirməkdir.

SƏRFƏLİ VƏ TƏMİZ ENERJİ

**HƏR KƏSİ SƏRFƏLİ, ETİBARLI, DAYANIQLI VƏ
MÜASİR ENERJİ İLƏ TƏMİN ETMƏK**

1990-2010-cu illərdə elektrik enerjisindən istifadə edən insanların sayı 1.7 milyarda çatıb. Bu irəliləyiş qururvericidir. Lakin hələ də dünya əhalisinin sayı artmaqda davam etdiyi üçün, daha çox insan evlərini və küçələrini işıqlandırmaq, telefondan və kompüterdən istifadə etmək və gündəlik işlərini görmək üçün ucuz enerjiyə ehtiyac duyacaq. Ucuz enerjini necə əldə edəcəyimiz isə sual altındadır. Mədən tullantıları, istixana qazları iqlimə köklü təsir edərək, hər bir qitədə böyük problemlərə səbəb olur.

Bunun əvəzinə, biz günəş və külək kimi təmiz enerji mənbələrinə sərmayə qoymaqla daha səmərəli enerji əldə edə bilərik. Bu yolla, biz həm enerji əldə edəcək, həm də ətraf mühiti qoruyacağıq.

İqlim dəyişikliyinə təsir edən ən böyük amil enerjidir və istixana qazı tullantılarının 60 faizinə qədəri məhz onun "günahıdır".

Biz nə edə bilərik?

Ölkələr, bərpa olunan enerji mənbələrinə sərmayə yatırmaqla, enerjiyə qənaət edən tədbirlərə üstün verməklə, və təmiz enerji texnologiyaya və infrastrukturunu qəbul etməklə münasib, etibarlı və dayanıqlı enerji sisteminə keçidi sürətləndirə bilərlər.

Özəl sektor elektrik və bioenerji üçün hidroenergetika mənbələrindən istifadə etmək və onları daha da inkişaf etdirməklə ekosistemləri saxlaya və qoruya bilərlər. Bundan başqa, fəaliyyətləri üçün gerekli olan elektrik enerjisinin 100%-ni bərpa olunan mənbələrdən istifadə etməyə çalışa bilərlər.

İşəgötürənlər telekommunikasiyalara üstünlük verməklə nəqliyyata olan tələbi azalda bilər və enerjiden daha az istifadə edən vasitələri təşviq edə bilərlər – məsələn, maşın və ya təyyarə əvəzinə qatarlardan istifadə etməklə.

İnvestorlar dayanıqlı enerji xidmətlərinə daha çox yatırımlar edə və müxtəlif təchizatçı bazalarından yeni texnologiyaları bazara daha sürətlə inteqrasiya edə bilərlər.

Siz də bütün cihazlarınızı bir şaxələndiriciyə qoşa və istifadə etmədiyinizdə kompüteriniz də daxil olmaqla hamısını tamamilə söndürə bilərsiniz. Bundan başqa, karbon emissiyalarını azaltmaq üçün daha çox gəzə, velosiped və ya ictimai nəqliyyatdan istifadə edə bilərsiniz.

LAYIQLI İŞ VƏ İQTISADI ARTIM

HƏR KƏS ÜÇÜN DAVAMLIL, İNKLÜZİV VƏ DAYANIQLI İQTISADI ARTIMI, TAM VƏ MƏHSULDA MƏŞĞULLUQ VƏ LAYIQLI ƏMƏYİ TƏŞVİQ ETMƏK

İqtisadi yüksəliş üçün ən vacib nüans insanların özlərini və ailələrini dolandırmağa yetəcək qədər maaşı olan işinin olmasıdır. Qeyd edək ki, dünyada əhəlinin orta təbəqəsi gətdikcə böyüyür. Son 25 ildə dünyanın inkişaf etməkdə olan ölkələrində orta təbəqənin artım göstəricisi 3 dəfə çoxalıb. Bu işə dünya əhəlisinin sayının 1/3-dən də çoxdur. Lakin, hazırda qeyri-bərabərlik də artmaqdadır və açılan yeni iş yerləri işçi qüvvəsi ilə mütənəsib deyil. 200 milyondan artıq insan işsizdir. Bu, Braziliya əhəlisinin ümumi sayına bərabərdir. Bu problemin həllinə töhfə vermək üçün biz sahibkarlığın təşviqi və yeni iş yerlərinin yaradılmasını dəstəkləməliyik. Məcburi əmək, köləlik və insan alverinin qarşısını ala bilərik. Son olaraq, 2030-cu ilə kimi bütün qadın və kişilər üçün layiqli əmək məqsədimizə nail ola bilərik.

Biz nə edə bilərik?

Gənclərə layiqli iş yerlərini əldə etmələri və ən yaxşı imkanların yaradılması üçün mümkün olan ən yüksək səviyyəli təhsil və təlimlərə yatırım etmək, gəncləri əmək bazarlarının tələb etdiyi bacarıqlarla təmin etmək, onları müqavilə növlərindən asılı olmayaraq sosial müdafiə və ən zəruri xidmətlərlə təmin etmək lazımdır. Bundan başqa, əmək bazarı elə qurulmalıdır ki, cins, gəlir səviyyəsi və sosial-iqtisadi statusundan asılı olmayaraq, bütün gənclər səmərəli iş yerlərini əldə edə bilsinlər.

Gənclərin işə götürülməsini, qadınların iqtisadi cəhətdən gücləndirilməsini və hər kəs üçün layiqli iş şüarını təşviq etməklə, dövlətlər dinamik, dayanıqlı, yenilikçi və insanlara-yönəlik iqtisadiyyatların qurulması istiqamətində çalışa bilərlər.

Cəmiyyətin birləşməsini və şəxsi təhlükəsizliyi təşviq etmək, eləcə də innovasiya və məşğulluğa təkən vermək üçün yerli idarəetmə orqanları və cəmiyyətlər yaşadıqları şəhər və icmaları yeniləyə bilərlər.

SƏNAYE, İNNOVASIYA VƏ İNFRASTRUKTUR

MÖHKƏM İNFRASTRUKTUR QURMAQ, İNKLÜZİV VƏ D AYANIQLI SƏNAYELƏŞMƏNİ TƏŞVİQ ETMƏK, İNNOVASIYANI STİMULLAŞDIRMAQ

Texnologianın inkişafı bizə yeni iş yerlərinin yaradılması və enerjiyə qənaət kimi global problemləri aradan qaldırmağa kömək edir. İnternet sayəsində dünya getdikcə çiçəklənir və insanlar arasında daha sıx əlaqə yaranır. Əlaqə nə qədər güclü olarsa, insanlar biri-birlərinin ağıl və məsləhətlərindən bir o qədər bəhələnə bilirlər. Lakin, hələ də dörd milyard insanın internetə çıxışı yoxdur, onların böyük əksəriyyəti inkişaf etməkdə olan ölkələrin sakinləridir.

İnnovasiya və infraqurumna nə qədər çox sərmayə qoysaq, bizim üçün o qədər yaxşı olar. Bütün bunlar - rəqəmsal əlaqə, dayanıqlı sənayenin təşviqi, elm və innovasiya sahəsinə yatırım qoymaq - dayanıqlı inkişafın sürətləndirilməsinə yol açacaq.

Nə üçün?

İqtisadi artım, sosial inkişaf və iqlimlə bağlı tədbirlər – bunların hamısı infraqurumna yatırılan sərmayə, sənayenin dayanıqlı inkişafı və texnoloji tərəqqidən olduqca asılıdır. Qlobal iqtisadi mənzərənin necə sürətlə dəyişdiyini və bərabərsizliklərin artdığını nəzərə alsaq, dayanıqlı artım həm də sənayeləşməni əhatə etməlidir. O isə ilk növbədə bütün insanlar üçün elçatan imkanlar yaratmalı, ikincisi isə innovasiya və möhkəm infraqurumna dayanmalıdır.

Sənayeləşmə iş yerlərinin sürətlə artması deməkdir və bunun cəmiyyətə olan müsbət təsiri danılmazdır. Sənaye sahəsində açılan hər bir iş yeri digər sektorlarda daha 2.2 yeni iş yerinin açılması deməkdir.

Biz nə edə bilərik?

Şirkət layihələrini və təşəbbüsələrinin dayanıqlı olaraq idarə edildiyini təmin edəcək standartları bərqərar etmək və nizamnamələri təşviq etmək.

İnkişaf edən ölkələrdə dayanıqlı artımı təşviq etmək üçün QHT-lər və dövlət sektoru ilə birgə işləmək.

Sənaye sahəsinin həyatınıza və firavanlığınıza necə təsir etdiyi haqda düşünün, qərar qəbul edən və siyasi kursları təyin edən məsul şəxslərdən DIM-lərə üstünlük verməyini tələb etmək üçün sosial şəbəkələrdən istifadə edin.

BƏRABƏRSİZLİYİN AZALDILMASI

ÖLKƏDAXİLİ VƏ ÖLKƏLƏRARASI BƏRABƏRSİZLİYİ AZALTMAQ

Bu sözləri əvvəllər də eşitmisiniz: varlı daha da varlanır, kasıb isə daha kasıblaşır. Lakin, varlılarla kasıblar arasında fərq heç vaxt bu qədər çox olmayıb. Biz kim və ya haralı olmağımızdan asılı olmayaraq, hər kəs üçün imkanlar yaradacaq qaydalar qəbul edə bilirik və etməliyik də. Gəlir bərabərsizliyi qlobal həll yolları tələb edən problemdir. Bu baxımdan, maliyyə bazarlarının və təşkilatlarının tənzimlənməsi, ən çox ehtiyac duyulan yerlərə yardım göndərmək və insanlara özlərinə yeni imkanlar açmağa bilmələri üçün təhlükəsiz mühacirət etmələrinə kömək göstərmək vacibdir. Son 15 ildə dünya yoxsulluğun aradan qaldırılması istiqamətində böyük irəliləyişlər əldə edib. İndi isə yuxarıda qeyd etdiyimiz köhnə bərabərsizlik məsələsinin yönünü dəyişə bilirik.

Biz nə edə bilərik?

Bərabərsizliyin aradan qaldırması əsaslı dəyişikliklər tələb edir. İfrat yoxsulluq və aclığın kökünün kəsilməsi daha böyük cəhdlər tələb edir. Bundan başqa, səhiyyə, təhsil, sosial müdafiə və layiqli işlərə, xüsusilə də gənclər, mühacirlər və digər həssas icmalar üçün sərmayə yatırmaq lazımdır.

Ölkələr daxilində inklüziv sosial və iqtisadi artımı gücləndirmək və təşviq etmək çox vacibdir. Biz ayrı-seçkilik yaradan qanunlar, siyasətlər və təcrübələri aradan qaldırısaq hər kəs üçün bərabər imkanlar təmin etmiş və gəlir bərabərsizliyini azaltmış olarıq.

Ölkələrarası bərabərsizliyə gəlincə, biz inkişaf edən ölkələrin global məsələlər üzrə qərar qəbul etmə prosesində daha yaxşı iştirakına nail olmalıyıq ki, tapdığımız həll yolları daha səmərəli, etibarlı və məsuliyyətli olsun.

Dövlətlər və digər maraqlı tərəflər də müharibə, ayrı-seçkilik, yoxsulluq, imkansızlıq və mühacirətə səbəb olan digər amillərə görə evlərini tərk edib daha yaxşı həyat axtarışında olan milyonlarla insan üçün təhlükəsiz, davamlı və məsuliyyətli miqrasiya təşviq edə bilərlər. Bu işə planlaşdırılmış və düzgün idarə olunan siyasətlər nəticəsində əldə edilə bilər.

DAYANIQLI ŞƏHƏRLƏR VƏ İCMALAR

ŞƏHƏRLƏRİ VƏ YAŞAYIŞ
MƏSKƏNLƏRİNİ İNKLUZİV, TƏHLÜKƏ-
SİZ, MÖHKƏM VƏ DAYANIQLI ETMƏK

Hazırda dünya əhalisinin yarısından çoxu şəhərlərdə yaşayır. 2050-ci ildə isə dünya əhalisinin 2/3-si şəhərli olacaq. Şəhərlər daha da böyüyür. 1990-cı ildə 10 milyon və ya daha çox sakini olan 10 nəhəng şəhər vardı. 2014-cü ildə isə, 452 milyon sakini olan 28 nəhəng şəhər qeydə alınıb. İnsanların çoxu şəhərləri sevir. Şəhərlər mədəniyyət, biznes, bir sözlə, həyatın mərkəzidir. Ancaq məsələ burasındadır ki, onlar əksər hallarda ifrat yoxsulluğun da mərkəzidir. Şəhərləri hər kəsə dayanıqlı etmək üçün, biz yaxşı, ucuz ictimai mənzillər qura bilərik. Gecəqondu məskənlərini yeniləyə bilərik. İctimai nəqliyyata sərmayə yatırı, yaşıl ərazilər yarada və şəhərlərin planlaşdırılması işinə daha çox insan cəlb edə bilərik. Bu yolla biz şəhərlərdə sevdiyimiz şeyləri qoruyub saxlaya, sevmədiklərimizi isə dəyişə bilərik.

Şəhərinizin idarəedilməsinə fəal marağ göstərin

Cəmiyyətinizdə hansı tədbirlərin işə yaradığını, hansıların işə yaramadığını qeyd edin.

Binanız, küçəniz və məhəllənin xəyalını qurun və o xəyalda uyğun olaraq hərəkət edin. Kifayət qədər iş yeri varmı? Yaxınlıqda səhiyyə mərkəzləri varmı? Uşaqlarınız məktəbə gedərkən təhlükəsizliyi təmin olunubmu? Ailənizlə gecə gəzintiyə çıxma bilərsinizmi? Sizə ən yaxın ictimai nəqliyyat çox uzaqdırmı? Bəs havanın keyfiyyəti necədir? İctimai yerlər hansı vəziyyətdədir? Siz icmanız üçün nə qədər gözəl şərait yaratsanız, bu sizin həyatınızın keyfiyyətinə də bir o qədər təsir etmiş olacaq.

Biz nə edə bilərik?

MƏSULİYYƏTLİ İSTEHLAK VƏ İSTEHSAL

DAYANIQLI İSTEHLAK VƏ İSTEHSAL MODELLƏRİNİ TƏMİN ETMƏK

Bəzi insanlar çox, bəziləri isə az istehlak edir. Danılmaz faktdır ki, dünya əhalisinin böyük hissəsinin istehlak etdiyi, hətta zəruri ehtiyaclarını ödəməyə yetmir. Ancaq belə olmamalıdır. Biz hər kəsin yaşayıb yarada biləcəyi, bütün ehtiyacların qarşılandığı dünyaya sahib ola bilərik. İstehlak edərkən təbii sərvətlərimizin qorunmasını nəzərə almalıyıq ki, bizim övladlarımız, övladlarımızın övladları və onlardan sonra gələn nəsillər də yararlanılsınlar. İşin ən çətinini bu məqsədə necə çatacağımızı müəyyənləşdirməkdir. Təbii sərvətlərimizi daha səmərəli idarə edə və zərərli tullantılardan təmizləyə bilərik. Bundan başqa, qlobal miqyasda adambaşına düşən qida tullantısını yarıya endirə, məişət tullantılarının azaldılması və emalı üçün müəssisələr yarada, istehlakçılar cəlb edə və bu işdə çətinlik çəkən ölkələrə kömək edə bilərik.

Bir istehlakçı kimi nə edə bilərik?

Kömək etməyin iki əsas istiqaməti var: 1. Tullantıları azaltmaq; 2. Nəse aldıqdan öncə düşünmək və mümkün olduqca dayanıqlı seçimlər etmək.

Tullantıları azaltmağın da bir çox növü var. Məsələn, qıda məhsullarının daha səmərəli istifadəsindən tutmuş okeanları çirkləndirən ən birinci amil olan plastik istehlakını azaltmağa qədər. Özümüzle yenidən istifadə edə biləcəyimiz çantalar daşımaq, plastik çubuqlardan istifadə etməmək və plastik şüşələri təkrar emala vermək hər gün edə biləcəyimiz tədbirlərdəndir.

Aldıqdan öncə məhsul haqda məlumatlanmaq da yardım edə bilər. Məsələn, müasir dünyamızda tekstil sənayesi kənd təsərrüfatından sonra təmiz suyu çirkləndirən ikinci amildir və bir çox dəb şirkəti inkişaf etmiş ölkələrdə çalışan işçiləri istismar edir. Siz də dayanıqlı və ya yerli resurslardan alış-veriş etməklə bu cür bizneslər üzərinə bir növ basqı tətbiq etmiş və onların dayanıqlı təcrübələri mənimsəməsinə nail ola bilərsiniz.

İQLİM DƏYİŞİKLİYİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ

İQLİM DƏYİŞİKLİYİ VƏ ONUN TƏSİRLƏRİ İLƏ MÜBARİZƏ ÜÇÜN TƏCİLİ TƏDBİRLƏR GÖRMƏK

Hər bir ölkə, bəzən biri digərindən daha çox iqlim dəyişikliklərinin ciddi fəsadları ilə üzləşməkdədir. Təkcə zəlzələ, sunami, tropik siklon və daşqınlar nəticəsində dəymiş ziyan orta hesabla illik yüz milyonlarla dollara bərabər olur. Dənizlərə çıxışı olmayan ölkələr və ada dövlətləri kimi nisbətən zəif bölgələrin güclənməsinə yardım etməklə dəymiş maddi və mənəvi zərəri azalda bilərik. Qlobal istiləşmənin mənfi təsiri getdikcə artır.

Artıq fırtınalar, quraqlıq və ekstremal vəziyyətlərlə əvvəlkindən daha çox üzləşirik. Siyasi iradə və texnoloji tədbirlər sayəsində qlobal ortalama istiliyin artmasını sənayeləşməyə qədərki səviyyənin üzərində, iki dərəcə selsi saxlamaq mümkündür. Bununla iqlim dəyişikliyinə daha pis təsirlərdən qaçmaq olar. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ölkələrə bu təxirəsalınmaz çətinliyin öhdəsindən birgə gəlməyə imkan yaradır.

Bu problemi həll edə bilərik, yoxsa tədbir görmək üçün çox gecdir?

Biz şübhəsiz iqlim dəyişikliyi ilə bağlı tədbir görə bilərik, amma bunun üçün səylərimizi xeyli artırmalıyıq. Qlobal temperatur artımını 2, hətta 1,5, dərəcə altında saxlamaq üçün biz enerji, sənaye, nəqliyyat, qida, kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı sistemlərimizi köklü surətdə dəyişməliyik. Bundan başqa, indiki və ya gələcəkdə baş verə biləcək iqlim dəyişiklikləri öncədən gözləməli, onlara uyğunlaşmağı və tab gətirməyi öyrənməliyik.

15 dekabr tarixində bütün dünya bu istiqamətdə zəruri ilk addımını atıb. Belə ki, Paris Razılaşmasını qəbul etməklə, bütün ölkələr iqlim dəyişikliklərinə qarşı tədbir atacaqlarına dair öhdəlik götürüblər. Bir çox şirkət və investor da İqlim Dəyişikliyinə qarşı Mübarizə Gündəminə uyğun olaraq, emissiyaları azaltmaq üzrə öhdəlik götürüb. Paris Sazişinin həyata keçirilməsi Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir və emissiyaların azaldılmasına və iqlimin davamlılığının artırılmasına imkan verə biləcək iqlim tədbirləri üçün yol xəritəsi rolunu oynayır.

DƏNİZ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ

Okeanlar, onların temperaturu, kimyevi tərkibi, cərəyanları, orada yaşayan canlılar insan həyatını mümkün edir. Məsələn üçün, 3 milyardan çox insanın dolanışıqı dəniz və sahilboyu bio-müxtəliflikdən asılıdır. Ancaq bu gün biz, dünya dəniz ehtiyatlarının 3/4 hissəsinin həddindən artıq istismar olunduğunu görürük. Bu, davamlı həyat tərzidir deyil. Hətta okeanlardan uzaqda yaşayan insanlar da, onsuz yaşaya bilmirlər. Okeanlar insanların istehsal etdiyi karbon qazının 30 faizə qədərini udur.

DAYANIQLI İNKİŞAF ÜÇÜN OKEANLARIN, DƏNİZLƏRİN VƏ DƏNİZ RESURLARININ QORUNMASI VƏ DAYANIQLI İSTİFADƏ EDİLMƏSİ

Amma biz ötən illərlə müqayisədə daha çox karbon qazı istehsal edirik və bu sənaye inqilabının başlamasından bəri, okean suyunu 26% daha çox turşulaşdırıb. Burada tulladığımız zibillərin də payı var, belə ki, okeanın hər kvadrat kilometrinə 13.000 plastik zibil parçası düşür. Qulağa dəhşətli gəlir, elə deyilmi? Ümitsizliyə qapılmayın! Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri sual-təhlil həyatı idarə etmək və qorumaq üçün hədəfləri göstərir.

Açıq okean və dərin dəniz sahələrində, həssas yaşayış sahələrinin müdafiəsi naminə dayanıqlılıq ancaq beynəlxalq əməkdaşlığın artırılması yolu ilə əldə edilə bilər.

Bio-müxtəlifliyin qorunması və balıqçılıq sənayesinin dayanıqlı gələcəyi naminə dövlət tərəfindən müdafiə olunan ərazilərin hər tərəfli, səmərəli və tarazlı idarəetmə sistemləri yaradılmalı və tətbiq edilməlidir.

Yerli səviyyədə isə okeanlardan əldə olunan məhsul və ya qida alarkən və istehlak edərkən okeanları qoruyacaq seçimlər etməyə və yalnız lazımı qədərini istehlak etməyə çalışmalıyıq. Haradan başlayacağınızı bilmirsinizsə, yalnız sertifikatlı məhsullar əldə etmək yaxşı seçim ola bilər.

Gündəlik həyatımızda kiçik dəyişikliklər etməklə, məsələn ictimai nəqliyyatdan istifadə etmək və ya elektron cihazlarımızı söndürməklə enerjiyə qənaət etmiş oluruq. Bu cür tədbirlər "karbon izimizi" azaldır, bu isə dəniz səviyyələrinin qalxmasına səbəb olan amillərdən biridir.

Mümkün olduğu qədər plastikdən az istifadə etməli və çimərlikdə iməciliklər təşkil etməliyik. Ən əsası isə insanları su həyatının nə qədər önəmli olduğu və onu niyə qorunmalı olduğumuz haqda aqah etməliyik

**Biz nə
edə bilərik?**

YERÜSTÜ EKOSİSTEMLƏRİN DAYANIQLI İSTİFADƏSİNİ QORUMAQ, BƏRPA VƏ TƏŞVİQ ETMƏK, MEŞƏLƏRİN DAYANIQLI İDARƏ ETMƏK, SƏHRALAŞMAYA QARŞI MÜBARİZƏ APARMAQ VƏ TORPAQ DEQRADASIYASININ QARŞISINI ALMAQ VƏ YENİDƏN BƏRPA ETMƏK, BİOMÜXTƏLİFLİYİN İTİRİLMƏSİNİ DAYANDIRMAQ

TORPAQ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ

İnsanlar və heyvanların qida, təmiz hava və su ehtiyatı kimi, eləcə də iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə bir vasitə olaraq torpaqda inkişaf edən digər canlılara ehtiyacı var. Bitkilər insanın qida rasionunun 80%-ni təşkil edir. Yer səthinin 30%-ni təşkil edən meşələr hava və suyun təmizliyinə xidmət edir, iqlimi balanslaşdırır. Onlar, həmçinin milyonlarla heyvan növü üçün yaşayış məskənləridir. Lakin, torpaq və onun üzərindəki həyat təhlükədədir. Əkinə yararlı torpaq sahələri ötən dövrlərlə müqayisədə 30-35 dəfə sürətlə yoxa çıxır. Səhrələr genişlənir. Bir çox heyvan növlərinin nəsli kəsilməyə doğru gedir. Biz bu tendensiyanı dəyişə bilərik. Xoşbəxtlikdən, Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri 2030-cu ilədək meşə, sulaq və quraq torpaqlar kimi yerüstü ekosistemlərin qorunması, bərpa edilərək istifadəsini hədəfləyir.

Biz nə edə bilərik?

Biz, qaçılmaz olaraq, hissəsi olduğumuz ekosistemləri varlığınıza dəyişirik – amma biz etdiyimiz seçimlərlə müxtəlifliyi həm dəstəkləyə, həm də dəyərdən sala bilərik.

Edə biləcəyimiz bəzi tədbirlər təkrar emal etmək, yaşadığımız ərazidə bitən qida qəbul etmək, ancaq gerekli olanları istehlak etmək və səmərəli isitmə və soyutma sistemləri tətbiq etməklə istifadə etdiyimiz enerjiyə qənaət etmək daxildir.

Biz həm də vəhşi təbiətə hörmətlə yanaşmalıyıq. Təbiətə narahatedici müdaxilələrin qarşısını almaq üçün məsuliyyətlə və etik surətdə keçirilən eko-turizm imkanlarından yararlanmalıyıq.

Müdafiə edilən ərazilərin düzgün idarə edilməsi ekosistemlərin sağlamlığını dəstəkləyir, bu da öz növbəsində insanların daha sağlam olması deməkdir. Bunun üçün bu cür müdafiə edilən ərazilərin inkişaf və idarəedilməsində yerli icmaların da iştirakı olduqca zəruridir.

SÜLH, ƏDALƏT VƏ SƏMƏRƏLİ İNSTİTUTLAR

DAYANIQLI İNKİŞAF ÜÇÜN SÜLHSEVƏR VƏ İNKLÜZİV CƏMİYYƏTLƏRİN TƏŞVİQİNİ APARMAQ, HƏR KƏS ÜÇÜN ƏDLİYYƏNİN ƏLÇATAN OLMASINI TƏMİN ETMƏK VƏ BÜTÜN TƏBƏQƏLƏRDƏ SƏMƏRƏLİ, MƏSULİYYƏTLİ VƏ İNKLÜZİV İNSTİTUTLAR YARATMAQ

Sülh olmadan bir ölkə necə inkişaf edə, insanlar necə qidalana, öyrədə, öyrənə, işləyə və ailələrini saxlaya bilərlər? Bəs ədalət, insan hüquqları, qanunun aliliyinə əsaslanan dövlət quruluşu olmadan ölkədə sülh ola bilərmə? Dünyanın bəzi regionları nisbi sülh və ədalət altında yaşayır, və ya onlara nail olmaq üçün mübarizə aparır. Elə regionlar da var ki, inkişafa mane ola biləcək hərbi münaqişələr, cinayətlər, işgəncələr, istismarlar içərisində boğulur. Bütün ölkələr sülh və ədalət hədəfinə nail olmağa səy göstərir. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri zorakılığın bütün formalarını azaltmağı, hökumət və icmalara münaqişələrin, qeyri-sabitliyin dayanıqlı həll yollarını tapmağı təklif edir. Bu, qanunun aliliyinin möhkəmləndirilməsi, silah qaçaqmalçılığının azaldılması istiqamətində görülən tədbirlərin artırılması və inkişaf edən ölkələrin qlobal idarəçilik institutları ilə əməkdaşlığa sövq edilməsi deməkdir.

Biz nə edə bilərik?

Dövlətin nə ilə məşğul olduğu ilə yaxından maraqlanın. Yaşadığınız cəmiyyətdə zorakılığın reallıqları, sakit və ədalətli cəmiyyətlərin önəmi haqda aqahlığı artırın və gündəlik həyatınızda DİM-lərə necə riayət edə biləcəyinizi müəyyənləşdirin.

Seçdiyiniz insanları məsuliyyətə çağırmaq hüququnuzdan istifadə edin. Məlumat azadlığı hüququnuzdan istifadə edin və öz fikirlərinizi səs verdiyiniz nümayəndələrlə paylaşın.

Dəyişikliyə özünüzdən başlayın – müxtəlif etnik, dini, cins və sadəcə müxtəlif fikirlərə malik insanlara qarşı inklüzivliyi və hörməti təşviq edin. Birlikdə biz hamı üçün ləyaqətli heyat şəraitlərini yaxşılaşdırmağa bilirik.

MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDAŞLIQ

“2030-cü ilədək Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyini uğurla həyata keçirmək üçün, biz öhdəliklərdən dərhal tədbirlərə keçməliyik. Bunu etmək üçün isə bizim hər səviyyədə güclü, inklüziv və birləşmiş tərəfdaşlıqlara ehtiyacımız var”.

– *BMT-nin keçmiş baş katibi Ban Ki Mun*

MƏQSƏDLƏRİN TƏTBİQİ ÜZRƏ VASİTƏLƏRİN GÜCLƏNDİRİLMƏSİ VƏ DAYANIQLI İNKİŞAF NAMİNƏ QLOBAL TƏRƏFDAŞLIĞIN CANLANDIRILMASI

Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri kifayət qədər uzun iş siyahısını xatırladır, elə deyilmi? Lakin, "Unudun getsin! Mümkün deyil! Həm, niyə belə edək ki?!" deyib onlardan vaz keçməməliyik. Əslində bu "uzun siyahı" üçün uzun yol qət etmişik. Bu gün dünya ölkələri arasında əlaqə internet, səyahət və qlobal institutlar sayəsində əvvəlkindən daha sıxdır. İqlim dəyişikliyinə aradan qaldırması istiqamətində səylərin birləşdirilməsi üzrə artan razılıq mövcuddur. Bu baxımdan, Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 193 ölkə bu Məqsədlər üzrə razılığa gəlib. Son Məqsəd isə millətlərin bütün hədəflərə birgə nail olmasına yol açır.

Mənə bu nə üçün önəmli olmalıdır?

Biz hamımız bu işin içindəyik. 17 Dayanıqlı İnkişaf Məqsədilə bu Gündəik universaldır və heç kimin kənarında qalmaması üçün həm inkişaf etmiş, həm də etməkdə olan ölkələri tədbir görməyə çağırır.

Biz nə edə bilərik?

Yaşadığınız icmalarda DİM-lərin icrası üzrə tədbirlərə yönəlik qrup yaradın və ya mövcud olanlara qoşulun. Dövlətinizin DİM-lərin icra edilməsi üçün özəl sektorla birlikdə işləməsini təşviq edin.

Öz təşəbbüslerinizi DİM Əməkdaşlıq Platformasında qeyd edin və məlumatların, məlumatlandırın, digərləri ilə paylaşın və ilhamlanın! <https://sus-tainabledevelopment.un.org/partnerships>.

BMT-nin Azərbaycandakı Nümayəndəliyi tərəfindən nəşr edilib

© BMT-nin Azərbaycandakı Nümayəndəliyi, 2018-ci il